

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

17 päivänä joulukuuta 1986

Lausunto n:o 13

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on kirjeellään 23 päivänä loka-kuuta 1986 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 62 laeiksi avioliittolain sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta siltä osin, kuin kysymys on avioliittolakiehdotuksen 4, 8, 9, 103 a ja 107 §:n muuttamisesta sekä voimaantulosäännöksestä.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuulravina vs. lainsäädäntöjohtaja Matti Savolainen ja lainsäädäntöneuvos Timo Mäkinen oikeusministeriöstä, oikeusneuvos Anja Tulenheimo-Takki, professori Aulis Aarnio, professori Mikael Hidén, tutkijaprofessori Antero Jyränki, professori Ahti E. Saarenpää ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian lausuntopyynnössä mainittujen kohtien osalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Avioliittolakiehdotuksen, jäljempänä lakiehdotus, 4 §:ssä esitetään, että erivapauden lakimääräisestä avioliittoiästä voisi myöntää oikeusministeriö, kun voimassa olevan avioliittolain 2 §:n mukaan poikkeuslupan myöntäminen kuuluu tasavallan presidentille. Lakiehdotuksen 9 §:ssä annettaisiin niin ikään oikeusministeriölle oikeus myöntää erivapaus avioliittoon lähisukulaisten kesken, kun voimassa olevan avioliittolain 10 §:n säännösten mukaan myös tässä tapauksessa poikkeuslupan myöntäminen kuuluu tasavallan presidentille. Lisäksi lakiehdotuksen 8 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että oikeusministeriö voisi myöntää luvan keskinäiseen avioliittoon ottovanhemmalle ja ottolapselle, kun avioliittolain 10 §:n mukaan luvan nykyisin myöntää tuomioistuin.

Lakiehdotuksen 103 a § sisältää uudet säännökset osituksen sovittelusta. Jotta ositus ei johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen, osituksen

sovittelu voisi tulla hallituksen esityksen mukaan kysymykseen ennen muuta tapauksissa, joissa omaisuus ilman sovittelua perusteettomasti jakautuisi puolisoitten kesken ilmeisesti epätasaisesti. Lakiehdotuksen 107 §:n mukaan osituksen sovittelua koskevat säännökset tulisivat sovellettaviksi myös tapauksissa, joissa kummallakaan puolisolla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen ja osituksen asemesta tulee toimitettavaksi omaisuuden erottelu.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 13 momentin mukaan niissä tapauksissa, joissa tuomioistuimessa on vireillä asumus- tai avioero lain voimaan tullessa ja ero tuomitaan aikaisemman lain säännöksiä soveltaen, tulisivat tällaisen avio- tai asumuseron perusteella suoritettavassa osituksessa sovellettavaksi uuden lain säännökset.

Erivapaus

Erivapaudella tarkoitetaan yksittäistapauksellisen poikkeuksen myöntämistä laintasoisesta säännöksestä. Lakiehdotuksen 4, 8 ja 9 §:ssä on säännöksiä, joiden nojalla oikeusministeriö voi samoihin pykäliin sisältyvistä pääsäännöistä poiketen antaa luvan avioliiton solmimiseen. Nämä lakiehdotuksen kohdat merkitsevät erivapausvalan sääntelyä selostetun erivapauden tunnusmerkkin kannalta.

Erivapaudelle on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ominaista myös se, että poikkeuksen myöntämistä pääsäännöstä ei ole laissa lainkaan sidottu edellytyksiin eikä edes väljemin muotoiltuihin seikkoihin, jotka olisi päätöstä tehtäessä otettava huomioon. Erivapauden myöntäminen on siten korostetusti asianomaisen päätöksentekijän harkinnan varassa. Erivapauden tunnusmerkkinä on pidettävä sitäkin, että päätös poikkeuksen myöntämisestä tai myöntämättä jättämisestä on sillä tavoin lopullinen toimi, ettei

säännönmukainen muutoksenhaku tavanomaisessa merkityksessä tule asianomaisen päätöksen osalta kysymykseen.

Lakiehdotuksen 4 ja 9 §:ssä ei säädetä mistään edellytyksistä tai muistakaan seikoista, jotka rajoittaisivat oikeusministeriön harkintavaltaa lupaa myönnettäessä. Nämä säännökset merkitsevät näin ollen erivapautta koskevan tämän tunnusmerkin osalta erivapausvallan sääntelemistä. Sen sijaan 8 §:n mukaan oikeusministeriö voi myöntää luvan avioliittoon vain "erittäin painavista syistä". Kun päätöksentekoa sitoo tämä edellytys, ei kysymys perustuslakivaliokunnan mielestä ole erivapausvallan sääntelystä.

Arvioitaessa lakiehdotuksen 4 ja 9 §:n osalta muutoksenhakumahdollisuutta koskevan erivapauden tunnusmerkin merkitystä huomiota on kiinnitettävä muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (150/50) 4 §:n 1 momenttiin. Sen mukaan valtioneuvoston ja ministeriön päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain niin sanotulla laillisuusperusteella. Koska 4 ja 9 §:ään perustuva ministeriön toimivalta on vapaaharkintaista, ei säännönmukaisella muutoksenhaulla tavanomaisessa mielessä ole merkitystä, vaan ministeriön päätös on asiallisesti ottaen lopullinen toimi. Lakiehdotuksen 4 ja 9 § tarkoittavat näin ollen erivapausvallan sääntelyä tämänkin erivapauden tunnusmerkin kannalta.

Hallitusmuodon 29 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentillä on oikeus suoda vapautusta lain säännöksistä niissä tapauksissa, joissa oikeus sellaisen erivapauden antamiseen on laissa myönnetty. Tätä perustuslain säännöstä on tulkittu siten, että jos tavallinen laki antaa mahdollisuuden myöntää erivapaus, on tämä valta uskottava tasavallan presidentille.

Edellä esitetyn nojalla perustuslakivaliokunta katsoo, että kun lakiehdotuksen 4 ja 9 § merkitsevät hallitusmuodon 29 §:n 2 momentissa tarkoitetun erivapausvallan uskonnosta tasavallan presidentin asemesta oikeusministeriölle, on lakiehdotus näiden pykälien johdosta käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotuksen 8 § ei sen sijaan koske hallitusmuodon tarkoittamaa erivapausvaltaa, joten lakiehdotus voidaan tämän säännöksen estämättä käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Osituksen sovittelu

Hallitusmuodon 6 §:ssä säädetään omaisuuden perustuslain suojasta. Omaisuudella tarkoitetaan varallisuus oikeudellisia etuja, joihin laajimpana

kuuluu omistusoikeus. Se käsittää periaatteessa kaikki ne oikeudet, jotka eivät kuulu jollekin muulle kuin omistajalle tai eivät ole omistusoikeudesta erotetut.

Omistusoikeus merkitsee omistajan hallintaoikeutta, joka oikeuttaa omistajan muun muassa käyttämään omaisuutta ja nauttimaan sen tuoton. Omistusoikeus tarkoittaa myös omistajan määräysvaltaa, joka merkitsee muun muassa valtaa luovuttaa, pantata ja testamentata omaisuus sekä perustaa siihen rajoitettuja esineoikeuksia.

Suomen kansalainen on hallitusmuodon 6 §:n mukaan suojattu omaisuuden ottamiselta sekä sellaisilta omaisuuden käyttörajoituksilta, jotka estävät tai rajoittavat omaisuuden normaalia, kohtuullista ja järkevää käyttöä.

Lakiehdotuksen 103 a § tekee mahdolliseksi sovittelua ositusta pykälän 1 momentissa tarkemmin säädettävillä edellytyksillä. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksestä ilmenee, että lakia on tarkoitus soveltaa myös ennen lain voimaantuloa solmittuihin avioliittoihin. Voimaantulosäännöksen 13 momentin mukaan kuitenkin sovelletaan aikaisempaa lakia, jos ositusperuste on tapahtunut ennen lain voimaantuloa eli jos avioliitto on purkautunut puolison kuoleman johdosta tai purettu tuomioistuimen päätöksellä taikka puoliset tuomittu asumuseroon ennen lain voimaantuloa.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että osituksen sovittelu tulee kysymykseen vain poikkeustapauksessa kohtuuttoman lopputuloksen välttämiseksi. Sovittelua koskevat periaatteet on lausuttu hallituksen esityksessä epämääräisesti. Koko ehdotetun sovittelujärjestelmän epämääräisyyttä korostaa myös se, että lakiehdotuksessa esitetty sovittelumenettely olisi varsin harkinnanvarainen lain säätämättä tarkempia ohjeita siitä, miten sovittelu tulee toteuttaa. Sovittelun suorittaisi pesänsäntä eikä esimerkiksi tuomioistuin, kuten on asianlaita oikeustoimilain 36 §:n mukaisessa oikeustoimen kohtuullistamista koskevassa tapauksessa.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että osituksen sovittelun edellytyksiä 103 a §:n 1 momentissa olisi täsmennettävä.

Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 1 ja 2 kohta

Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdan perusteella omaisuuden osituksen sovittelu voi johtaa siihen, että puoliso ei saa avio-oikeuden nojalla toisen puolison omaisuutta tai

että tätä oikeutta rajoitetaan ja että tietty omaisuus on kokonaan tai osaksi sellaista, johon toisella puolisoilla ei ole avio-oikeutta.

Puolison avio-oikeudella toisen puolison omaisuuteen ei avioliiton aikana katsota olevan varallisuusarvoa. Puoliso ei voi esimerkiksi luovuttaa avio-oikeuttaan eikä käyttää sitä luoton vakuutena, eikä avio-oikeutta voida käsitellä velallispuolison konkurssissa hänen varoinaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä ei näin ollen ole estettä muuttaa avioliittolain 35 §:n 1 momentista sekä 2 momentin 1 ja 2 kohdasta ilmenevin tavoin, vaikka muutokset tulevat sovellettaviksi myös ennen lain voimaantuloa solmituissa avioliitoissa.

Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 3 kohta

Perussäännökset puolisoitten aviovarallisuudesta sisältyvät avioliittolain 35 §:ään. Pääsääntönä on, että puolisoilla on avio-oikeus toisen omaisuuteen. Avio-oikeus voidaan kuitenkin sulkea pois avioehtosopimuksella, lahjakirjalla tai testamentilla.

Lakiehdotus ei sinänsä muuta tätä perusasetelmaa. Lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan voidaan kuitenkin omaisuuden ositusta soviteltaessa määrätä, että omaisuus, johon toisella puolisoilla ei avioehtosopimuksen taikka lahjakirjan tai testamentin nojalla ole avio-oikeutta, on osituksessa kokonaan tai osaksi sellaista, johon toisella puolisoilla on avio-oikeus. Ehdotus merkitsee omistajan käyttövapauden rajoittamista siinä mielessä, että omaisuus saattaa ositusta soviteltaessa joutua toiselle puolisolle sen vastaisesti, mitä avioehdossa, lahjakirjassa tai testamentissa on määrätty.

Selostettua tilannetta valtiosääntöoikeudellisesti arvioitaessa on erotettava toisistaan sovittelusäännösten soveltaminen yhtäältä lain voimaantulon jälkeen ja toisaalta ennen lain voimaantuloa tehtyihin avioehtosopimuksiin, lahjakirjoihin ja testamentteihin.

Lain voimaantulon jälkeen tehtävät avioehtosopimukset, lahjakirjat ja testamentit

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut sopimusoikeuden sääntelyn kuuluvan sinänsä tavallisen lainsäädännön alaan. Tavallisella lailla voidaan säätää oikeustoimien tyypeistä, tekemennetelystä, sallituista ja kielletyistä ehdoista sekä tulkintaa koskevista kysymyksistä. Perustuslakiva-

liokunnan käsityksen mukaan tavallisella lailla voidaan säätää myös ehdotuksen sovittelusäännökset koskemaan lain voimaantulon jälkeen tehtäviä avioehtosopimuksia.

Sovittelusäännösten soveltamisesta lain voimaantulon jälkeen tehtäviin lahjakirjoihin ja testamentteihin voidaan perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan valtiosääntöoikeudellisesti tarkasteltuna säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotus ei tässä mielessä tarkasteltuna loukkaa omistajan oikeutta omaisuutensa normaaliin, kohtuulliseen ja järkevään käyttöön, koska kysymys on laissa säädettävien edellytysten tapahtuvasta sovittelusta, jonka tarkoituksena on estää osituksen lopputuloksen kohtuuttomuus.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on tässä yhteydessä katsonut aiheelliseksi harkita sitä, voidaanko osituksen yhteydessä lahjoihin ja testamenttiin liitettyjen ehtojen sovittelua yleensä siviilioikeudellisesti ja suomalaista oikeusjärjestelmää ajatellen pitää tarkoituksenmukaisena. Ehdotus on vieras maamme perintöoikeusjärjestelmälle muodostaessaan asiallisen poikkeuksen siitä vahvasta pääperiaatteesta, että omistajalla on oikeus lahjoittaa ja testamentata omaisuuttaan ja että lahjoituksen ja testamentin sisältöä tulee tulkita lahjoittajan ja testamentin tekijän tahdon mukaan. Perustuslakivaliokunta katsoo, että lakisysteemaattisesti olisi epäasianmukaista muuttaa testamenttioikeuden ja lahjoitusoikeuden keskeisiin perusteisiin luettavia seikkoja ehdotetulla tavalla avioliittolain säännöksillä. Näin ollen lakiehdotuksen 103 a §:n 2 momentin 3 kohtaa ei voida pitää perusteltuna eikä tarkoituksenmukaisena.

Ennen lain voimaantuloa tehdyt avioehtosopimukset

Lakiehdotuksen tarkoituksena on saattaa osituksen sovittelusäännökset koskemaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä avioehtosopimuksia, jos ositusperuste osuu lain voimaantulon jälkeen. Voimassa oleviin yksityisoikeudellisiin ja varallisuusarvoisiin oikeustoimiin ja niiden ehtoihin puuttumista koskeva pääsääntö ilmenee perustuslakivaliokunnan useista lausunnoista, joiden mukaan meillä vallitsevaksi tunnustetun oikeusperiaatteen mukaan uusi laki ei saa muuttaa tai järkyttää sitä ennen voimassa olleen lain pohjalla syntyneitä oikeussuhteita. Valiokunnan kannanottojen mukaan tätä oikeusperiaatetta ei toisaalta voida tulkita niin ahtaasti, ettei se sallisi tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä taannehtivallakin säännöksillä selventää ja täydentää voimassa

olevia oikeussuhteita, ellei siten aineelliseen oikeuteen tuoda mitään oleellisesti uutta. Noudatetun käytännön perusteella on selvää, että laillisesti tehtyjen oikeustoimien sisältöön voidaan vain rajoitetusti puuttua tavallisilla laeilla taannehtivasti.

Perustuslakivaliokunta on eräissä yhteyksissä (PeVL 10/1973 vp. ja PeVL 3/1982 vp.) todennut, että kohtuuttoman tai hyvän tavan vastaisen sopimusehdon nojalla kertyvälle varallisuudelle ei voida myöntää sitä oikeussuojaa, jota voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaisella tavalla kertynyt varallisuus nauttii. Tämän mukaisesti valiokunta katsoi mahdolliseksi säätää tavallisella lailla, että maanvuokrasopimuksessa olevat hyvän tavan vastaiset tai kohtuuttomat sopimus- tai maksuehdot voitiin jättää huomioon ottamatta tai niitä sovitella ja että oikeustoimien kohtuuttomia ehtoja voitiin yleisesti sovitella.

Edellä selostetun periaatteen mukaisesti perustuslakivaliokunta katsoo, että osittelun sovittelusäännökset voidaan taannehtivastikin ulottaa avioehtosopimukseen, koska uusien säännösten tarkoituksena on estää osituksen lopputuloksen kohtuuttomuus. Tähän kannanottoon päätyessään valiokunta on katsonut, että kohtuuttomien vaikutusten estämisellä on keskeinen merkitys myös puolisoitten taloudellista asemaa säänneltäessä ja että näin ollen tavallisella lailla voidaan oikeuttaa sovitteluun puolisoitten ennen lain voimaantuloakin keskenään tekemiä avioehtosopimuksia, vaikkakaan avioehtosopimus ei raken- nu suorituksen ja vastasuorituksen periaatteelle.

Ennen lain voimaantuloa tehdyt lahjakirjat ja testamentit

Osituksen sovittelusäännökset on tarkoitus ulottaa koskemaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyjä testamentteja sekä täytettyjä lahjoja ja antajaansa sitovia lahjanlupauksia, jos ositusperuste osuu lain voimaantulon jälkeen. Arvioitaessa valtiosääntöoikeudelliselta kannalta sovittelusäännösten taannehtivaa soveltamista tältä osin on valiokunnan mielestä keskeinen seikka se, että lahjakirjat ja testamentit ovat luonteeltaan yksipuolisia oikeustoimia. Lisäksi tällaisen oikeustoimen tekijä on ulkopuolinen niihin aviopuolisoihin nähden, joiden välisiä varallisuussuhteita kohtuullistaminen koskee. Koska omaisuuden perustuslain suojan kannalta lähtökohtana on lahjoittajan ja testamentin tekijän määräysvallan suojaaminen ja se, että laillisesti tehtyjen oikeus-

toimien sisältöön voidaan vain rajoitetusti puuttua tavallisella lailla taannehtivasti, edellyttää lakiehdotuksen osituksen sovittelusäännösten soveltaminen myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin lahjakirjoihin ja testamentteihin lain säätämistä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Erottelun sovittelu

Lakiehdotuksen 107 §:n mukaan on omaisuuden erottelussa soveltuville osin noudatettava muun muassa, mitä 103 a §:ssä säädetään osituksen sovittelusta. Valiokunnan käsityksen mukaan omaisuuden erottelun sovitteluun on säätämisyjärjestysarvioinnin osalta noudatettava samoja periaatteita kuin osituksen sovitteluun.

Esityksen perusteluista ilmenee, että myös omaisuuden erottelua soviteltaessa voidaan määrätä toisella puolisoilla olevan avio-oikeus sellaiseen omaisuuteen, johon nähden avio-oikeus on suljettu pois ennen lain voimaantuloa tehdyllä lahjoituksella tai testamentilla. Perustuslakivaliokunta katsoo, että lakiehdotus on myös tältä osin käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Muita seikkoja

Lakiehdotuksen 18 §:n perusteluista valiokunta kiinnittää huomiota mainintaan, jonka mukaan vastaavaa rangaistussäännöstä ei ole, jos vihkimisen on toimittanut vihkimisoikeuden omaavan muun uskonnollisen yhdyskunnan vihkijä. Koska tämä lausuma voidaan ymmärtää eri tavoin, valiokunta toteaa, että tällaista vihkijää on pidettävä virkamiehenä rikoslain 2 luvun 12 §:n mielessä, jolloin hänen rangaistusvastuunsaakin määräytyy rikoslain 40 luvun mukaan.

Lakiehdotuksen 107 a §:n mukaan kummallakaan puolisoilla ei ole avio-oikeutta toistensa omaisuuteen osituksen tultua toimitetuksi, ellei sen jälkeen avioehtosopimuksella toisin määrätä. Avioliiton aikana omaisuuden ositus toimitetaan 85 §:n nojalla puolison vaatimuksesta. Koska osituksen toimittamisella on 107 a §:n perusteella edellä mainittu oikeusvaikutus, johtaa sääntely siihen, että puoliso vaatimalla osituksen toimittamista saa yksipuolisesti poistetuksi toisen puolison avio-oikeuden. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, missä määrin tällainen sääntely soveltuu yhteen sen pääsäännön kanssa, että avio-oikeus voidaan sulkea pois vain puolisoitten kesken tehdyllä avioehtosopimuksella.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowicz, jäsenet Aaltio, Anttila, Hämäläinen (osittain), Jans-

son, Kärhä, J. Mikkola, Muroma, Nieminen, Peltola ja Skinnari sekä varajäsenet Kettunen ja E. Laine (osittain).

Eriäviä mielipiteitä

I

Hallituksen esitystä perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijat ovat esittäneet erittäin painavia kannanottoja avioehtosopimuksen erityisluonteesta verrattuna yleisesti oikeustoimilain (228/29) tarkoitamiin sopimuksiin. Sen tähden ei myöskään voida avioehtosopimuksen sovittelua koskevia avioliittolain säännöksiä käsitellä samalla tavoin kuin aikanaan on käsitelty oikeustoimilaissa olevat oikeustoimen kohtuullistamista koskevat säännökset.

Valiokunnan lausunnossa olisi tullut todeta, että avioehtosopimus poikkeaa esillä olleista oikeustoimista sikäli, että avioehtosopimus ei pohjautu sellaiseen suoritukseen ja vastasuoritukseen, joiden mahdollinen epäsuhta oikeuttaisi taannehtivasti kohtuullistuttamaan sopimusta. Tämä ero on käsityksemme mukaan valtiosääntöoikeudellisesti oleellinen. Korostaen laillisesti tehtyjen avioehtosopimusten suojaa perustuslakivaliokunnan olisi tullut katsoa, että lakiehdotuksen osituksen sovittelusäännösten soveltaminen myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin avioehtosopimuksiin edellyttää lain säätämistä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan olisi tullut lausunnossaan myös todeta, että avioliittolain 107 §:n säännökset ovat tähän asti merkinneet mahdollisuutta omaisuuden erotteluun silloin, kun puolisojen välillä ei ole ollut aviovarallisuusyhteyttä.

Säännöksen tarkoituksena on ollut helpottaa omistussuhteiden selvitystä. Lakiehdotuksessa 107 § saisi uuden, aineellisen sisällön, jonka nojalla puolisojen omaisuuden erottelussa voitaisiin lakiehdotuksen 103 a §:n nojalla puuttua vapaaharkintaisesti puolisojen omistusoikeuteen saattamalla aviovarallisuusjärjestelmä jälkikäteksi voimaan avioliiton päättyessä. Lakiehdotuksessa on tältä osin haluttu varsin selvästi sivuuttaa sopijaosapuolten täysin laillisesti tekemä sopimus ja saattaa tällä tavalla mahdottomaksi avioliiton päättymisen varallisuus oikeudellisten seuraamusten ennakoitavuus. Kun oikeus vaatia erottelua ulotetaan myös kaikkiin perillisiin, ei ole enää kyse edes sopijapuolten keskeisestä avioehdon sovittelusta, vaan kolmannen tahon mahdollisuudesta vaatia sovittelua.

Edellä olevan lisäksi perustuslakivaliokunnan olisi lausunnossaan tullut sanoa, että valiokunta on useassa eri yhteydessä todennut, että laillisesti tehty, hyvän tavan mukainen sopimus nauttii perustuslain taannehtivuussuojaa. Näin ollen lakiehdotuksen 107 §:n taannehtiva soveltaminen on mahdollista säätää vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Kun lisäksi kysymys on myös puolison omaisuuden suojaamisesta hallitusmuodon 6 §:n säännösten tarkoittamassa mielessä, perustuslakivaliokunnan olisi tullut päätyä siihen, että lakiehdotuksen 107 § tulee säätää valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n määräämässä järjestyksessä.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1986

Impi Muroma

Sirkka-Liisa Anttila

II

Perustuslakivaliokunta on uhrannut kohtuuttomasti aikaa avioliittolakiesityksen osituksen sovittelemiseen. Perustuslain omaisuudensuoja ei voi merkitä sitä, että avioliitossa sallittaisiin kohtuuttomat omaisuudenjaon periaatteet. Valiokunta onkin hyväksynyt osituksen sovittelun avioehtojen osalta. Ennen lain voimaantuloa tehdyllä testamentilla tai lahjakirjalla saadun omaisuuden osalta valiokunnan enemmistö pitää kuitenkin hyväksyttävänä sitä, että toinen aviopuoliso voidaan jättää osattomaksi sellaisesta omaisuudesta, jota lahjan tai perinnön antaja ei ole tahtonut hänelle siirtää, vaikka tämä johtaisi

aviopuolisoiden osituksen ilmeiseen kohtuuttomuuteen.

Meidän mielestämme kohtuullisuuteen perustuva laki ei voi olla perustuslain vastainen ja siksi avioliittolaki voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Avioliittolakiehdotuksen 4, 8 ja 9 §:n mukainen erivapausvallan uskomisen oikeusministeriölle tasavallan presidentin asemesta ei merkitse niin merkittävää poikkeusta hallitusmuodon 29 §:n 2 momentista, että laki tästäkään syystä pitäisi säätää vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1986

Kati Peltola

Ensio Laine